

Efter 50 år som nationalpark blinkar varningslamporna för Galapagos-öarna. Den känsliga floran och faunan hotas av kraftig befolkningstillväxt och ökande turism. För två år sedan satte FN-organet Unesco upp ögruppen på listan över hotade världsarv.

TEXT & FOTO: JOHANNA KVARNSELL

Galapagos

– ett hotat världsarv

Sjölejonen höjer knappt på ögonbrynen när två gummibåtar lägger till och dagens första last turister går i land på den lilla ön Södra Plaza. Efter miljontals år av isolering från omvärlden, utan fiender, är djuren på Galapagos inte rädda för människor. Inte ens när tre nya turistgrupper antrar ön flyttar djuren på sig från den upptrampade stigen.

Turismen på Galapagosöarna har växt explosionsartat under de senaste decennierna.

Varje år mellan 1990 och 2006 ökade vinsterna från turistnäringen med 14 procent. Under samma tidsperiod ökade antalet hotell från 33 till 65 och restauranger och barer från 31 till 114. Men framför allt ökade antalet turister som besökte öarna från 40 000 till över 145 000.

Inget talar för att intresset för ögruppen utanför Ecuadors kust kommer att minska. Under 2009 har Galapagosöarna uppmärksamats på flera sätt. Det internationella Darwin-året har firats, samtidigt som öarna har fyllt

50 år som nationalpark. Men det som kanske kommer att ge öarna den största publiciteten i framtiden är finalplatsen i tävlingen om vilka platser som ska utses till världens sju naturliga underverk.

Det ökade intresset för Galapagosöarna har både för- och nackdelar. För Ecuador och i viss mån öarnas lokalsamhällen är turismen en viktig inkomstkälla. Men för öarnas unika djurliv betyder varje ny person som landar på en av de tre flygplatserna ett större tryck på den dåligt utbyggda infrastrukturen och den känsliga miljön.

Trots att bara tre procent av ögruppens totala yta är bebodd är det på de ytor som problemen finns. Nationalparksledningen, som tidigare mest arbetade med de resterande 97 procenten, har nu insett att deras kanske största utmaning för att rädda öarnas unika djur- och växtliv ligger i att arbeta där invånarna och turisterna äter, sover och konsumerar.

– Vi kan arbeta med de skyddade områdena och upprätthålla en bra miljö där, men om de tre procent där det bor människor inte sköts bra och ingår i den strategiska planen kommer vi få problem, berättar Sixto Naranjo som är ansvarig för bevarandet av öarnas ekosystem.

Ett stort problem är att infrastrukturen på öarna inte har hängt med i den snabba befolkningsutvecklingen. Varken vattentillgången, sophantering eller avloppssystemen är dimensionerade för en befolkning på 20 000 personer och 145 000 turister.

Det finns inget centralt avloppssystem på Galapagos. Därmed är det upp till invånarna själva att finna lösningar, lösningar som ofta innebär att avloppsvattnet rinner rakt ut i marken eller havet och i värsta fall tränger sig in i dricksvattnet.

– Vi arbetar med att minska nedsmutningen. I nuläget har vi allvarliga problem med de utsläpp som de stora hotellen står för och har bestämt att de måste se till att det finns ett system för rening, säger Sixto Naranjo.

I Puerto Aroya, den största staden på Galapagos, är naturen aldrig långt bort trots att det är något av en storstad. Ett sjölejon sitter snällt och väntar på fiskrens bredvid en fiskare och en ödla solar sig avslappnat på trottoaren. Men här är också människans påverkan ständigt närvarande. Inte långt från det klarblåa vattnet i hamnen breder smutsiga gator, kantade av hotell och restauranger, ut sig och på kvällarna cirkulerar taxibilarna runt i kvarteren på jakt efter turister.

Galapagos unika flora och fauna har kommit till genom att öarna under lång tid varit isolerade från fastlandet.

Det är inte bara turismen som har ökat på öarna under den senaste tiden. Även Galapagos bofasta befolkning har växt explosionsartat. I mitten av 1970-talet bodde strax över 4 000 människor på öarna. Trettio år senare har antalet femdubblats.

Förutom trycket på öarnas infrastruktur och ändliga resurser gör den allt större befolkningen tillsammans med turismen att efterfrågan på produkter från fastlandet blir allt större. Och för varje skepp som anlöper Galapagos hamnstäder ökar risken för ovälkomna besökare från djurriket.

Galapagos unika flora och fauna har kommit till genom att öarna under lång tid varit isolerade från fastlandet. Sköldpaddorna hade aldrig varit så stora och sjölejonen inte så orädda om de rovdjur som finns på fastlandet hade letat sig ut till arkipelagen. Därför utgör varje ny art som kommer till öarna ett hot mot den känsliga balansen i ekosystemet.

Problemet med introducerade arter var också en av anledningarna till att Unesco drog i

Turismen på Galapagosöarna har ökat explosionsartat de senaste decennierna. Merparten av besökarna reser mellan öarna med kryssningsfartyg.

nödbromsen 2007. De 33 passagerarplan som anländer till öarna varje vecka besprutas visserligen invändigt, men all transport av livsmedel kommer till Galapagosöarna i gamla båtar med otillräckliga kontrollsystem. Det är inte svårt att föreställa sig hur en på öarna dittills okänd insekt kan föras ut till arkipelagen med ett parti bananer.

Nyligen bestämdes det att bara båtar med vissa tekniska specifikationer får lägga till vid öarna, lasten måste kunna delas upp i slutna containrar och båtarna måste besprutas innan de lägger till. Men ännu kan man inte på långa vägar garantera att de ovälkomna gästerna inte fortsätter att komma.

– Vi skulle behöva bygga en ordentlig infrastruktur i hamnarna på fastlandet för att problemen inte ska komma hit, säger Sixto Naranjo.

Även om flödet av besökare har ökat drastiskt under den senare delen av 1900-talet är den mänskliga påverkan på Galapagosöarna inget

Den landlevande ödlan är unik för Galapagosöarna. Antalet ödlor har minskat sedan människan tagit getter, katter och hundar till öarna.

nytt. Exploateringen av Darwins paradys är som en miniversion av människans exploatering av jorden.

Sedan öarna upptäcktes på 1500-talet har pirater, bosättare, valjägare och vetenskapsmän bidragit till att djur och växter successivt har utrotats. Mängder av den unika landsköldpaddan har använts som proviant och djur som tagits med från fastlandet har antingen ätit upp de unika djuren på öarna eller tagit deras mat.

Än i dag lider nationalparken av problem med djur som getter och katter, som togs till öarna för flera hundra år sedan. Problemet är så stort att man under de senaste åren har börjat jaga de frigående getterna med helikopter för att rädda jättesköldpaddorna.

– Eftersom geten är en mycket konkurrensstark växtätare fanns nästan inget kvar att äta för sköldpaddorna, säger Sixto Naranjo.

Ett annat stort problem på öarna är den illegala invandringen. 1998 stiftade Ecuador en särskild lag för Galapagos som bland annat

reglerar invandringen till öarna och på så sätt har kunnat bromsa den kraftiga befolkningsökningen. Tidigare fick vem som helst från Ecuadors fastland bosätta sig på Galapagos.

Numer får bara de som bodde på öarna före 1998 och deras familjer bo där permanent. Trots det har en stadig ström av ecuadorianer från fastlandet fortsatt att flytta till öarna illegalt, vilket har varit möjligt på grund av att det, fram tills helt nyligen, inte har funnits någon bra kontroll på hur länge de som anländer till öarna stannar.

Att många lockas till öarna är inte konstigt med tanke på levnadsförhållandena på Ecuadors fastland där arbetslöshet, våld och fattigdom är vardag. Men för den lokala regeringen på ön Santa Cruz, där den största delen av befolkningen bor, är den växande befolkningen ett stort orosmoment.

– Vi oroar oss för att de få arbeten som finns här ska tas av personer som kommer utifrån och som nöjer sig med en lägre lön än vad Galapagosborna normalt kräver, säger Jeovanna Santana, som sitter i kommunstyrelsen.

Hon är också rädd för att de som flyttar till öarna för ett lågbetalt jobb inte brinner för den unika naturen på samma sätt som de infödda öborna.

– Galapagosborna föds med en känsla för bevarandet av naturen. Men tyvärr kommer det hit folk som är vana vid en annan sorts liv.

Längs Avenida Charles Darwin i Puerto Ayora, på Santa Cruz, trängs kaféerna med souveniraffärerna. En av dem ägs av Maria Quinche. Hon kom till Galapagos för åtta år sen, gifte sig och stannade kvar. Nu driver hon en affär för framför allt hantverk från fastlandet och åker ofta till Quito för att tillverka och ta med sig nya produkter till ön. Trots att hon är uppväxt i bergen har hon inga planer på att lämna Galapagos.

– Jag tycker om att bo här, det är lugnare än på fastlandet.

Hon må vara inflyttad, men tycker att det är självklart att bry sig om den unika miljön och hon oroar sig över utvecklingen.

– Det är mycket folk här och mycket skräp på gatorna.

Hon har full förståelse för att folk fortsätter att flytta till öarna, med eller utan tillstånd.

– De kommer för att det finns arbete här. Jag vet inte hur man skulle kunna kontrollera det för de kommer ändå, med eller utan papper.

Med tanke på hur dyr en resa till Galapagos-öarna är skulle man kunna tro att levnadsstandarden på öarna är mycket god. Och visst är den högre än på många andra ställen i Ecuador, men faktum är att bara 15 procent av intäkterna från turismen kommer öarna till godo.

Majoriteten av turisterna upplever öarna från små eller stora kryssningsfartyg som oftast ägs av ecuadorianer boende på fastlandet. En stor del av inkomsterna från turismen hamnar också hos resebyråer på fastlandet och i andra länder.

– Om vi fick lite mer skulle vi kunna ge bättre service till turisterna vad gäller saker som dricksvatten och underhåll av gatorna, säger Jeovanna Santana.

Hon tror att lösningen på öarnas problem ligger i att samarbeta.

– Jag tror att allt hänger ihop. Och eftersom allt hänger ihop måste vi arbeta tillsammans. ■

Den blåfotade sulan är precis som många andra djur på Galapagos inte rädd för människor. Det bidrar till öarnas popularitet men gör också djurlivet sårbart.

